

Петер ВАН ДЕ ВЕЛДЕ,
Надзвичайний і Повноважний Посол
Королівства Бельгія в Україні

«НАША ПОЛІТИЧНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ Є ПОСЛІДОВНОЮ НА ВСІХ РІВНЯХ»

— Ваша Високоповажносте, за даними Міністерства закордонних справ Бельгії, план щодо підтримки України на 2024–2025 роки оцінюють у 1,7 мільярда євро, що більши ніж утричі перевищує загальний обсяг допомоги, наданої впродовж 2022–2023 років. Така динаміка свідчить про оптимістичні перспективи бельгійсько-українських відносин. Як Ви вважаєте, у чому полягають найсильніші сторони двосторонніх відносин та які з них зазнали найістотнішого розвитку останнім часом?

— Уряд Бельгії усвідомлює серйозність геополітичного виклику, зумовленого збройною агресією Російської Федерації проти України. Ми також розуміємо, що на цьому етапі саме військова допомога є найкращою підтримкою, яку ми можемо надати Україні. Власне тому половина виділених на 2023–2024 роки коштів піде насамперед на постачання боєприпасів, техніки тощо. Ми долучилися до чеської ініціативи закупівлі артилерійських снарядів. Бельгія також є учасницею коаліції з надання літаків F-16. Ба більше, наш істотний внесок полягає не лише в підготовці українських пілотів, а й фахівців із технічного обслуговування та забезпечення, адже жоден літак без цього не літатиме. Підготовка технічного персоналу не менш важлива, ніж пілотів, тому саме цим ми і займаємось.

Впродовж минулих двох років Україна перебувала в епіцентрі уваги міжнародної спільноти. Однак початок бойових дій у Секторі Гази потіснив її з першого пункту міжнародного порядку денного. І хоч загалом громадська думка та громадянське суспільство Бельгії, як і раніше, впевнено стоять на боці України, я помітив, що війні в Україні тепер приділяють дещо менше уваги в ЗМІ та політикумі. З іншого боку, таке послаблення після вже більш ніж двох років війни — це закономірне явище. Проте я впевнений, що загалом ми й надалі намагатимемося робити свій внесок до спільних з нашими партнерами зусиль із забезпечення вкрай необхідної Україні допомоги. Військова підтримка — наш головний пріоритет, але ми приділяємо серйозну увагу й гуманітарній допомозі, значну частину якої реалізуємо через органи ООН. Ба більше, ми розглядаємо можливість запуску двосторонньої співпраці з Україною в межах гуманітарної програми, бюджет якої складає 150 мільйонів євро. Однак ця програма поки що перебуває на етапі підготовки. Ми ще не запустили її, але прагнемо розвивати цей напрям.

І наостанок слід зазначити, що Бельгія нині головує в Раді ЄС і дуже багато робить для того, щоб Україна вийшла до лінії старту і фактичні переговори про її вступ до ЄС все ж таки розпочалися саме за нашого головування, тобто до кінця червня. Тож наш політичний порядок денний полягає в тому, щоб вивести Україну на стартову лінію, з якої можна буде розпочати офіційний процес переговорів.

— *На початку 2024 року ми спостерігали істотне поживлення офіційної взаємодії між українськими та бельгійськими оборонно-промисловими підприємствами, що виразилося в підписанні меморандуму про взаєморозуміння на рівні наших міністерств оборони, а також позитивних кроках у підготовці до надання літаків F-16. Поясніть, будь ласка, як на сьогодні Бельгія бачить питання довгострокової військової допомоги та співпраці.*

— Передусім слід уточнити, що навіть згаданий меморандум про взаєморозуміння щодо співпраці між нашими військовими та оборонними підприємствами, по суті, відображає довгострокові плани.

Війна, яку Росія веде проти України, змусила західних союзників усвідомити, що ми почали занадто сильно покладатися на дивіденди миру, отримані після розвалу Радянського Союзу, падіння Берлінського муру і усунення «залізної завіси». Ми переконалися, що необхідно докласти серйозних зусиль для вдосконалення наших Збройних сил, а це своєю чергою означає, що ми маємо зміцнити всі логістичні ланцюги в оборонній промисловості, які є запорукою потужної армії. Нам потрібна власна оборонна промисловість. Тому можна сказати, що Україна нам відкрила на це очі. А ще вона докорінно змінила сприйняття важливості НАТО. На наших очах Північноатлантичний альянс зміцнився завдяки двом новим (і дуже важливим) країнам-членам: Фінляндії і Швеції.

І, звичайно, якщо поглянути на довгострокову перспективу, то Україна вже почала практично переходити від застарілої армії радянського типу до більш сучасних збройних сил у стилі НАТО. Це стосується й оснащення: ви переходите, скажімо, від 152-мм снарядів старого російсько-радянського зразка до калібру 155 мм стандарту НАТО, і те саме спостерігаємо з низкою інших боєприпасів. Цей перехід був майже неминучим, оскільки росіяни, безперечно, зробили все можливе, щоб відрізати Україні доступ до джерел радянських боєприпасів. Довгострокова перспектива України полягає в західних військових стандартах та логістиці і тактиці рівня НАТО.

Але є ще один момент. На мою думку, Україна також може багато чого запропонувати союзникам, адже вам вдалося випрацювати дуже креативні авангардні рішення, як-от у застосуванні дронів і систем оповіщення, які ви подекуди створювали дуже винахідливо, використовуючи обмежені ресурси. Україна має чимало досвіду, з якого ми, західні союзники, можемо повчитись.

— *Розкажіть, будь ласка, про перебіг дебатів щодо заморожених російських активів. На які напрями допомоги могли б спрямувати кошти, отримані від цих активів?*

— Тут є три аспекти, це як триступенева ракета. По-перше, є податки, які стягують з прибутків, що їх генерують заморожені активи, з них і одержуємо відсотки та дивіденди. Зокрема, 25% корпоративного податку з цих прибутків надходить безпосередньо в Україну через Український фонд, який створив Уряд Бельгії.

По-друге, є власне самі прибутки, тобто кошти, які генерує капітал розміром близько 190 мільярдів євро. Їх також можна використати, а це вже значно більша сума. Ці прибутки генеруватимуться доти, доки активи будуть замороженими. Серед країн-членів ЄС точаться дискусії щодо прямого використання цих активів і прибутків для допомоги Україні. На початку було запропоновано спрямувати ці прибутки на відбудову України, але зараз багато хто вже розуміє, що доцільніше витратити їх на військову підтримку. Однак консенсусу поки що немає. Водночас я вже згадував, що Бельгія наразі головує в Раді ЄС, і від нас залежить, чи зможемо ми його досягнути і знайти компроміс. Це також одна з політичних цілей, яку ми прагнемо втілити до завершення нашого головування.

По-третє, є можливість використання власне капіталу, тобто базової суми — 190 мільярдів євро. Ми готові впроваджувати будь-яке юридично обґрунтоване рішення, яке зможе запропонувати міжнародна спільнота. Якщо країни G7 досягнуть консенсусу, ми його реалізуємо. Поки що його немає, але я гадаю, що ми всі підтримуємо моральне та політичне завдання — змусити Росію заплатити за свою агресію. Однак те, як це можна зробити законно, досі є предметом дискусії, позаяк ми не хочемо піддатися спокусі порушити верховенство права, яке є одним із принципів і цінностей, котрі

ми боронимо, просто тому що росіяни самі їх порушують: починаючи зі Статуту ООН і завершуючи численними міжнародними договорами, які вони ж підписали і ратифікували та мали б дотримуватися й виконувати.

Зрозуміло, що це питання довгострокової перспективи, адже поки триває війна, нам дуже важко говорити про повноцінні проекти з відбудови, бо ми щодня бачимо, як росіяни нищать українську інфраструктуру, лікарні, школи, житлові будинки тощо.

— *Ваша Високоповажносте, Ви вже торкнулися теми головування Бельгії в Раді Європейського Союзу, яке охоплює перше півріччя 2024 року. З огляду на це, розкажіть нам, будь ласка, про успіхи та виклики, які Бельгії доводиться долати задля підтримки України, що її Прем'єр-міністр Александер де Кроо назвав одним із завдань головування.*

— Я вважаю, що схвалення пакета допомоги на суму 50 мільярдів євро можна сміливо назвати успіхом — це досягнення, до якого Бельгія докладалася як країна-голова. Може, ми й не грали вирішальної ролі в ухваленні пакета, але однозначно зробили до нього свій внесок.

Гадаю, я також можу впевнено сказати: ми дуже задоволені, що план у межах «Ukraine Facility» став головним інструментом у відновленні України. Це ще одне позитивне зрушення, яке відбулося під час нашого головування. І, як я вже згадував, ми працюємо над початком офіційного процесу вступу до ЄС. Нині тривають відповідні консультації.

Я радий, що ви згадали Александера де Кроо, тому що наша політична підтримка України є послідовною на всіх рівнях: Прем'єр-міністр Бельгії рішуче налаштований на досягнення успіху для України під час нашого головування; кожен з нас, хто працює як дипломат, чиновник чи учасник переговорів, розділяє прагнення досягнути цієї мети. Наша політична воля існує, вона реальна, і це не просто слова. Ми хочемо наблизитися до конкретних результатів, і, вважаю, поки що нам це вдається. Я дуже сподіваюся, що початок переговорів про вступ ознаменує вінець нашого головування.

Проблеми в нас такі ж, як і завжди в Євросоюзі — досягнути консенсусу між 27-ма країнами-членами. Ми намагаємося взяти до уваги погляди всіх держав ЄС і виробити рішення, які будуть прийнятними для всіх, водночас дотримуючись загальних цілей нашого головування стосовно підтримки України.

— *Під час візиту до Кривого Рогу у квітні 2024 року Ви підкреслили роль Бельгії в перетворенні міста на великий промисловий центр та обговорили можливість встановлення побратимських зв'язків між Кривим Рогом та одним із промислових міст Бельгії. Чи є інші місця в Україні, де Бельгія розглядає посилення всебічної міжрегіональної співпраці, зокрема зважаючи на те, що раніше Ваша країна отримала пропозицію взяти участь у відновленні Миколаївської області?*

— У Кривому Розі я зауважив, що міста-побратими — це ініціативи на місцевому рівні, які не регулює Федеральний уряд Бельгії. Це рішення, які ухвалюють відповідні міста або органи муніципальної влади, що хочуть співпрацювати. Однак ми як Посольство дуже раді сприяти та працювати в цьому напрямі.

Дійсно, як і всі інші міжнародні партнери України, ми також отримували пропозиції від останньої зосередитися на конкретній області. Я вже розповів про програму з бюджетом 150 мільйонів євро, яку ми плануємо реалізувати для України. Території, на відновленні яких ми зосередимося, — це Чернігів та околиці Києва. Позаяк не можемо дозволити собі розпорозувати ресурси, оскільки тоді наші зусилля будуть недостатньо концентровані і буде складніше керувати процесом. Чернігів — це місце, де ми бачимо можливість змінити ситуацію на краще. Ми вже нанесли кілька офіційних візитів до міста. Приміром, наша Міністерка з питань співробітництва у сфері розвитку була там у лютому і провела зустрічі з представниками місцевої адміністрації. Однак, як я вже казав, ми тільки започатковуємо нашу співпрацю.

— *Що довше триває війна, то більше залишається мін і боєприпасів, які не вибухнули і загрожують довгостроковій безпеці мільйонів українців. Бельгія (перша країна у світі, яка заборонила протипіхотні міни) активно залучена до міжнародних програм з гуманітарного розмінування. Що Ви можете розповісти про те, як Бельгія бачить розв'язання цієї проблеми в майбутньому?*

— Ми справді маємо багаторічну історію та досвід у сфері розмінування. Наші саперні служби досі щороку викопують близько 20 тонн мін, боєприпасів, що не розірвалися, та артилерійських снарядів. І це лише з полів битв Першої світової війни на невеликій території Бельгії. Минуло понад століття після її закінчення, а ми все ще відкопуємо нерозірвані боєприпаси. Тому ми дуже добре усвідомлюємо довгострокові ризики цієї проблеми.

Ми фінансуємо програми ПРООН. А також навчали деяких українських військових морському розмінуванню, адже це специфічні навички, які вам знадобляться через наявність мін у Чорному морі. Фламандський уряд також співпрацює з громадською організацією, яка тренує собак-саперів. І, звичайно, нас дуже надихають ініціативи першої віцепрем'єр-міністерки — Міністерки економіки Юлії Свириденко, яка разом із ПРООН працює над стратегією, спрямованою на координування роботи між різними суб'єктами, що займаються розмінуванням в Україні.

— *Розкажіть, будь ласка, про взаємодію Посольства з українськими університетами та школами. Які напрями співпраці в галузі освіти Бельгія прагне розвивати з Україною?*

— Освіта й культура не входять до компетенції Федерального уряду Бельгії; ці питання регулюють регіональні уряди: Уряд франкомовної спільноти та нідерландськомовний Уряд Фландрії. Ми виконуємо певні координаційні функції як Посольство, але ці два органи також мають повноваження здійснювати власну зовнішню політику в цих сферах.

Досить часто заклади вищої освіти співпрацюють безпосередньо. У таких випадках бельгійські університети отримують фінансування на реалізацію проектів від франкомовного чи нідерландськомовного урядів. Федеральний уряд у ці питання не втручається.

— *Що Ви можете розповісти про різноманітні проекти публічної дипломатії, які реалізовує Ваше Посольство для популяризації бельгійської культури та поліпшення взаєморозуміння між нашими народами?*

— Я особисто практикую публічну дипломатію, відвідуючи університети. Я побував у таких містах, як Львів та Одеса, а також виступав у різних університетах та закладах вищої освіти Києва, розповідав про Бельгію, Європейський Союз та наше головування в Раді ЄС. Моя аудиторія — це студенти, тож я намагаюся дати їм краще уявлення про ЄС. Напевно, це також можна вважати популяризацією бельгійської культури.

Ми також купуємо різноманітні комікси, як-от «Пригоди Тентена», «Смурфи» та деякі комікси для дорослих, які вийшли друком українською мовою. Зокрема, придбали кілька таких примірників і розіслали їх у громадські бібліотеки по всій Україні. Це не дуже масштабний проект, але він робить нас упізнаванішими в культурному плані. Ми реалізували це торік і плануємо повторити щось схоже цього року з новими книгами, які виходять у світ.

Часто певні ініціативи проходять непоміченими, і ми про них не завжди знаємо. Але коли дізнаємося, то намагаємося їх просувати. Наприклад, один український режисер нині працює над документальним фільмом про роль Бельгії у розвитку Донбасу. Звісно, ми підтримуємо такі проекти, ділимося матеріалами, знаннями, досвідом і навіть трохи фінансуємо.

Зокрема, на початку травня в Антверпені відбувся музичний вечір українського військового оркестру. Я побував на цьому заході та виголосив кілька слів українською мовою для українців, а для бельгійців — нідерландською. Власне присутність — це також складник моєї роботи в контексті публічної дипломатії.

— *Ваша Високоповажносте, зважаючи на те, що Ваша каденція на посаді Посла Бельгії в Україні наближається до завершення, як би Ви хотіли підсумувати свій досвід роботи в Україні?*

— Для мене це був непростий досвід, адже я приїхав сюди в липні 2022 року, щоб відкрити Посольство після евакуації. Нам потрібно було повністю перезапустити роботу. Під час евакуації дипломатичного представництва

більшість систем просто вимикають, розбирають або знищують, тож багато речей потрібно було відновлювати заново. Щойно ми це зробили, на початку жовтня 2022 року Росія почала атакувати Київ ракетами та дронами, тож ми пережили складну зиму з відключеннями електроенергії. Це був ще один логістичний виклик, бо нам потрібно було подбати про все необхідне, щоб мати доступ до електроенергії, тепла, води тощо. Водночас, зіткнувшись із цим логістичним викликом, ми не полишали виконувати дипломатичні обов'язки в штатному режимі. Можна сказати, що на цій посаді мені довелося працювати на всі сто відсотків, займаючись багатьма питаннями, які не завжди доводиться розв'язувати в інших посольствах або за інших обставин. Йдеться не лише про військові питання, а й гуманітарні; про права людини, співпрацю з організаціями ООН, торгівлю, фінансові аспекти, взаємодію з ЄС тощо. Тобто ми задіяли весь арсенал публічної дипломатії та всіх можливостей, які може реалізовувати Посол. Роботи було чимало, однак і досвід був дуже корисним.

— Певно, Ви багато дізналися про Україну з часу свого приїзду. Яке у Вас склалося враження про країну, її людей та культуру?

— Я не був обізнаним щодо цієї частини світу. Тож ця робота стала для мене місією відкриття. Я намагався дуже сумлінно вивчати надзвичайно цікаву історію України. А також доклав значних зусиль, щоб опанувати українську мову. У мене неоднозначні почуття щодо того, що невдовзі доведеться їхати з України: якась частина мене хотіла б залишитися тут і далі, але водночас я знаю з власного досвіду, що іноді краще не зупинятися в одному місці надовго, а надто в гарячих точках. Але мені було дуже повчально відкрити для себе, які багаті історія та культура України. Я прагнув побувати всюди, де тільки міг: від Одеси до Чернігова, від Луцька до Херсона. Напевно, ви всі вже втомилися це чути, але я переконався, що українці — дуже винахідливий і стійкий народ, який заслуговує на повагу і допомогу всього світу.

Дата інтерв'ю: 23 квітня 2024 року